

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد

آیین نامه دانشگاهی جشنواره آموزشی شهید مطهری

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

زمستان ۱۴۰۳

مقدمه:

جشنواره آموزشی شهید مطهری رویدادی علمی است که برای بررسی و ارزیابی فرآیندهای برتر معرفی شده توسط مؤسسات آموزش عالی علوم پزشکی کشور برگزار می‌شود با هدف معرفی و تجلیل از فرآیندهای آموزشی برتر دانشگاهی و نیز ترویج نوآوری، ابداع و معرفی فرآیندهای جدید به منظور ارتقای آموزش در علوم پزشکی به صورت سالانه برگزار می‌گردد. این جشنواره همچنین به منظور تجلیل و تکریم اساتید عرصه‌ی آموزش پزشکی در دو سطح دانشگاهی و کشوری برگزار می‌گردد.

فرایند آموزشی به تمامی فعالیتهای یادگیری و یاددهی گفته می‌شود که موجب افزایش کیفیت و برون داد آموزشی گردد. یک فرایند آموزشی باید حتماً حاصل یک مداخله بوده و حداقل یک یا دو ترم از انجام آن گذشته باشد، نتایج آن مشاهده و ارزیابی شده باشد و حتماً به شیوه‌ای به صورت آشکار با دیگر هم‌تایان، گروهها و مقامات ذربط اطلاع رسانی شده باشد. فرایندها در حیطه‌های گوناگون آموزشی اعم از علوم بالینی، پایه، آموزش در عرصه، روشهای نوین ارزیابی و... می‌تواند صورت گیرد این فعالیتهای توسط اعضای هیات علمی، دانشجویان یا کارکنان نظام سلامت در عرصه‌های مختلف انجام می‌گیرند و درونداد نظام آموزشی را به برون‌داد آن (فارغ التحصیلان) تبدیل می‌کنند. نتیجه این فرایندها تربیت نیروی انسانی کارآمد و پیامد مهم آن ارتقاء کیفیت خدمات سلامت خواهد بود. حاصل تلاش مستمر برای ارتقاء کیفیت فعالیتهای آموزشی، تجربه‌های ارزشمند اعضای هیات علمی و مربیان فراگیران حرفه‌های مرتبط با سلامت است و بدون شک ثبت و انتقال این تجارب در ارتقاء کیفیت آموزش تاثیر به سزایی خواهد داشت. جشنواره آموزشی شهید مطهری اردیبهشت ماه هر سال با مشارکت دانشگاههای علوم پزشکی سراسر کشور برگزار می‌شود. فرآیندهای ارائه شده در این جشنواره در واقع نوعی از پژوهش در حوزه آموزش علوم پزشکی و مباحث مربوط به آن است. به بیان ساده‌تر می‌توان گفت که فرایند آموزشی روش منظم و سازمان یافته نگارش و مستندسازی تجربیات اعضای هیات علمی در طول زمان اشتغال به تدریس می‌باشد، تا دیگران نیز بتوانند از آنها بهره‌مند شده و زمینه برای پژوهشهای بیشتر و ایجاد شواهد معتبر در حوزه آموزش علوم پزشکی فراهم گردد.

حیطه های شش گانه جشنواره:

- ۱) ارزشیابی آموزشی (دانشجو، هیات علمی و برنامه)
- ۲) تدوین و بازنگری برنامه آموزشی
- ۳) مدیریت و رهبری آموزشی
- ۴) یاددهی - یادگیری
- ۵) یادگیری الکترونیکی
- ۶) طراحی و تولید محصولات آموزشی

فرایند دانش پژوهی:

به تمامی فعالیتهای آموزشی نوآورانه (اعم از دانشورانه و یا دانش پژوهی) گفته می‌شود که اعضای هیات علمی، دانشجویان یا کارشناسان آموزشی انجام می‌دهند تا منجر به افزایش کیفیت درونداد، فرایند یا برون‌داد آموزشی در یکی از حیطه‌های آموزش علوم پزشکی گردد. فرایند دانش پژوهی به زبان ساده عبارت است از: «مجموعه‌ای از اقدامات هدفمند با ارزش افزوده در ترکیب با هم، در یک چرخه نظام‌مند که به یک فعالیت نوآورانه آموزشی سازمان یافته یا محصول آموزشی تبدیل شود.» دانش پژوهی توسعه مرزهای دانش یا تبدیل دانش به شکلهای کاربردی، توسط ذهنی خلاق و به شیوه‌ای بدیع می‌باشد. وجه مهم دانش پژوهی آموزشی آن است که با انتشار و گسترش فرایند و نتایج فعالیتهای صورت گرفته، از یکسو امکان نقد و ارزیابی آن توسط سایرین فراهم گردد و از سوی دیگر این امکان فراهم شود که جامعه آموزشی بتواند اقدامات بعدی خود را بر مبنای این نتایج به پیش ببرد. دانش پژوهی آموزش

پزشکی، شامل طیف گسترده‌ای از فعالیتها است که هدف اصلی آن بهبود و ارتقاء صلاحیت حرفه‌ای متخصصین سلامت از جمله اعضای هیئت علمی، در حوزه آموزش دانشجویان و مراقبت از بیمار می‌باشد. برای مراقبت از بیمار به بهترین نحوه مطلوب، نیاز به متخصصین مجرب می‌باشد. آموزش و تدریس در زمینه مباحث پزشکی و طب بالینی نیازمند داشتن هنر و علم در این زمینه می‌باشد؛ بنابراین، برای کارآمد شدن و توانمندسازی متخصصین سلامت و تسهیل یادگیری دانشجویان ضروری است فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی مبتنی بر شواهد و در مسیر درست هدایت شود

شرایط اولیه فرایند:

- مرتبط با حوزه آموزش یکی از رده های فراگیران علوم پزشکی یا اعضای هیات علمی باشد.
- در عمل به اقدامی برای بهبود کیفیت آموزش منجر شده باشد.

مصادق حیطه‌های دانش پژوهی:

- (۱) ارزشیابی آموزشی (دانشجو، هیات علمی و برنامه)
 - طراحی و اجرای روشهای نوین ارزشیابی دانشجو
 - طراحی و اجرای ابزارها، روشها و فرایند ارزشیابی استاد
 - مشارکت در طراحی و انجام ارزشیابی برنامه مانند ارزشیابی درونی و بیرونی گروهها و برنامه ها، تدوین استانداردها و شاخصهای اعتباربخشی، ارزشیابی برنامه و موسسه بر اساس این استانداردها و ارزشیابی آزمون
- (۲) تدوین و بازنگری برنامه آموزشی
 - مشارکت در برنامه ریزی درسی و یا بازنگری رشته مقطع
 - مشارکت در برنامه ریزی درسی و یا بازنگری دوره آموزشی یا درس جدید
 - طراحی و اجرای برنامه آموزش مداوم، آموزش اساتید، آموزش ضمن خدمت کارکنان حوزه سلامت
- (۳) مدیریت و رهبری آموزشی
 - مشارکت در طراحی و عملیاتی ساختن فرایندها، مقررات، آئین نامه ها و دستورالعمل های آموزشی که در جهت ارتقاء کیفیت آموزش و خدمات آموزشی باشد.
 - مشارکت در تدوین برنامه‌های دراز مدت و کلیدی دارای اولویت به تشخیص هیات ممیزه دانشگاه
- (۴) یاددهی - یادگیری
 - طراحی و اجرای یک روش نوین تدریس
 - بکارگیری روشهای جدید تدریس در عرصه‌های گوناگون
- (۵) یادگیری الکترونیک
 - مشارکت در طراحی سیستم آموزش الکترونیک و اجرای آن در سطح دانشگاه شامل آماده سازی محتوای یادگیری الکترونیک، طراحی آزمون الکترونیک، هدایت کلاسهای مجازی و سایر موارد مرتبط
- (۶) مشارکت در طراحی و تولید محصولات آموزشی
 - وسایل آموزشی
 - لوح فشرده آموزشی با رعایت ساختار علمی
 - راهنمای مطالعه
 - سایر محصولات به پیشنهاد کمیته دانشگاهی و تایید کمیته کشوری دانش پژوهی

معیارهای شش گانه دانش پژوهی:

۱) دارا بودن اهداف مشخص: داشتن اهداف واضح به معنای درک دورنمای پروژه است. فرد دانش پژوه باید اهداف خود را از فعالیتهای صورت گرفته به وضوح بیان کند. سؤالاتی که باید در این زمینه در مورد تمام انواع فعالیتهای دانش پژوهی به آن پاسخ داد

به طور خلاصه نکات مهم در دارا بودن اهداف مشخص عبارتند از:

- آیا هدف اصلی به وضوح بیان شده است؟
- آیا اهداف بیان شده واقع بینانه و قابل دسترسی هستند؟
- آیا موضوع مورد پرسش در زمینه مربوطه مهم است؟

۲) کسب آمادگی کافی: کسب آمادگی کافی یکی از بنیادیترین جنبههای فعالیتهای دانش پژوهی است. بدین منظور لازم است دانش پژوه از فعالیتهای قبلی صورت گرفته در زمینه مورد نظر آگاه باشد و مهارتهای لازم برای انجام فعالیت و نیز منابع مورد نیاز آن را از پیش فراهم کرده باشد.

به طور خلاصه نکات مهم در کسب آمادگی کافی عبارتند از:

- آگاهی از فعالیت قبلی صورت گرفته در زمینه مورد نظر
- داشتن مهارت لازم برای انجام فعالیت
- از پیش فراهم کردن منابع مورد نیاز آن فعالیت

۳) استفاده از روش مندی مناسب: استفاده از روش مندی مناسب سبب اعتماد سایرین به نتایج، یافته‌ها و محصولات آن می‌شود. دانش پژوه باید از روش مناسب برای انجام فعالیت بهره گیرد و آنها را به صورت مؤثری به کار بندد و در موارد لزوم بر حسب نیاز آنها را تغییر دهد. استفاده از روش مناسب سبب می‌شود بتوان به نتایج، یافته‌ها و محصولات آن اعتماد کرد. بنابراین، اتخاذ روش صحیح، نه تنها بر احتمال موفقیت پروژه می‌افزاید، بلکه سبب می‌شود سایرین نتایج آن را بهتر مورد پذیرش قرار دهند. البته بدیهی است که مقصود تبعیت کورکورانه از یک سری مراحل نیست و انعطاف‌پذیری و حتی در صورت نیاز، طراحی مجدد فعالیت از اجزای مهم فعالیت دانش پژوهی هستند.

به طور خلاصه نکات مهم در استفاده از روش مندی مناسب عبارتند از:

- استفاده از روش مناسب برای انجام فعالیت
- استفاده موثر از روشها
- تغییر روش بر حسب نیاز در موارد لزوم
- انعطاف پذیری و در صورت نیاز طراحی مجدد فعالیت

۴) نتایج قابل توجه: فعالیت دانش پژوهی با اهمیت نتایج آن سنجیده می‌شود. هر گونه فعالیت دانش پژوهی را باید با توجه به اهمیت نتایج آن مورد ارزیابی و قضاوت قرار داد. نتایج حاصل از یک پروژه باید به دانش در آن حوزه بیفزایند، باعث تحریک یادگیری شوند، و یا مشکلی را در خارج از حوزه دانشگاه حل کنند. بدین منظور، لازم است به این سؤالات پاسخ داده شود: آیا دانش پژوه به اهداف خود دست یافته است؟ آیا فعالیت صورت گرفته در نهایت منجر به افزودن مطلبی به دانش موجود در آن زمینه شده است؟ آیا فعالیت صورت گرفته افقهای جدیدی برای بررسی و مطالعه بیشتر ایجاد نموده است؟

به طور خلاصه نکات مهم در نتایج قابل توجه عبارتند از:

- آیا فعالیت صورت گرفته در نهایت منجر به افزودن مطلبی به دانش موجود در آن زمینه شده است
- آیا فعالیت صورت گرفته افقهای جدیدی برای بررسی و مطالعه بیشتر ایجاد نموده است؟

• آیا فعالیت صورت گرفته باعث تحریک یادگیری و یا حل مشکلی در خارج از حوزه دانشگاه شده است؟
۵) ارائه موثر: یک فعالیت دانش پژوهی هر قدر هم که برجسته و درخشان باشد در صورتی که به دیگران ارائه نشود به اتمام نرسیده است. بدیهی است که نتایج حاصل باید به اطلاع دیگران رسانده شود تا آنان نیز بتوانند از آن سود ببرند.

به طور خلاصه نکات مهم در ارائه عبارتند از:

• آیا دانش پژوه از شیوه مناسب و موثری برای ارائه نتایج کار خود بهره جسته است؟
• آیا با در میان گذاشتن فعالیت خود با گروه هدف خود از ابزارها و محیط‌های مناسب استفاده کرده است؟
• آیا دانش پژوه خود به روشنی و یکپارچگی لازم ارائه کرده است؟
۶) بازبینی نقادانه: یک فعالیت دانش پژوهی بدون بازخورد گرفتن از جامعه هدف کامل نمی‌شود. آخرین استاندارد فعالیت‌های دانش پژوهی دربرگیرنده تعمق و تفکر دانش پژوه در مورد فعالیت صورت گرفته و نیز استفاده از دیدگاهها و نظرات دیگران در زمینه آن فعالیت است. در این روند، دانش پژوه با درس گرفتن از این اقدامات، در حقیقت فعالیت خود را بهبود می‌بخشد. نکات اساسی در این زمینه، ارزیابی فعالیت صورت گرفته و استفاده از نتایج آن ارزیابی‌ها برای بهبود فعالیت‌های آتی است.

به طور خلاصه نکات مهم در بازبینی نقادانه عبارتند از:

- تعمیق و تفکر دانش پژوه در مورد فعالیت صورت گرفته
- استفاده از دیدگاهها و نظرات دیگران در زمینه آن فعالیت
- بازخورد گرفتن از اقدامات (یادگیری حین عمل) در جهت بهبود بخشیدن به فعالیت خود
- استفاده از نتایج ارزیابی‌ها برای بهبود فعالیت‌های آتی

تفاوت‌های فرآیند آموزشی و پژوهش:

یک مقاله پژوهشی به دنبال پاسخ به یک سوال یا دغدغه پژوهشی است که ممکن است صرفاً مبتنی بر کنجکاوی علمی بوده و الزاماً به مشاهده نتایج یا تغییر نرسد. هدف اثبات یا رد یک فرضیه و یا توصیف یک رویداد است. در حالیکه یک فرآیند آموزشی به دنبال اجرا و مشاهده تاثیر یک مداخله آموزشی یا مدیریت آموزشی در تغییر محیط و ارزیابی نتایج و پیامدهای آن است و هدف اصلی آن ارتقای آموزش می‌باشد. فرآیندهای آموزشی نوعی از پژوهش در آموزش هستند، تفاوت‌هایی را که بین فرآیند آموزشی و طرح پژوهشی وجود دارد در زیر آورده شده است. لازم به ذکر است که مرزبندی دقیقی وجود ندارد و هدف از ارائه این توضیحات کمک به درک بهتر موضوع می‌باشد.

- **اهداف:** هدف از انجام پژوهش اثبات یا رد یک فرضیه یا توصیف پدیده‌های دیگر است در حالیکه هدف فرآیند آموزشی بهبود و ارتقاء فرآیند یاددهی- یادگیری در آموزش علوم پزشکی است.
- **روش کار:** فرمت نگارش فرآیند مشابه پژوهش بوده و با بیان مساله، اهداف کلی و اختصاصی شروع می‌شود. در پژوهش کلاسیک نمونه‌گیری و تخصیص تصادفی افراد به گروه‌های مطالعه وجود دارد که معمولاً در فرآیند آموزشی چنین کاری انجام نمی‌گیرد. بیشتر فرآیندهای آموزشی در واقع Action research (اقدام پژوهی یا پژوهش در عمل) هستند، یعنی نوعی از پژوهش در آموزش که در آن مدرس کار تدریس خود را با استفاده از روش‌های پژوهشی اصلاح می‌کند.

- **معیارهای ارزیابی:** مطالعات پژوهشی را با معیارهای اعتبار درونی (کنترل دقیق و حذف عوامل نامربوط) و اعتبار بیرونی (نمونه گیری صحیح و قابلیت تعمیم نتایج) ارزیابی می کنند. در حالیکه در ارزیابی فرآیندها اثر بخشی، نوآوری و استمرار اهمیت دارند (معیارهای ارزیابی فرآیندها در بخش تعاریف به طور کامل ذکر شده است.
- **نتیجه پژوهش:** نتایج پژوهش قابل تعمیم به کل جامعه‌ای است که پژوهش در آن انجام شده است. در حالیکه در مورد فرآیندهای آموزشی الزاماً چنین نیست. با توجه به اینکه آموزش امری وابسته به زمینه است، فرآیند ارجاع شده در یک محیط ممکن است در محیط دیگر نتایج متفاوتی داشته باشد. فرآیندهای اجرا شده می توانند زمینه پژوهشهای بیشتر را فراهم آورند.

اغلب فرایندهای آموزشی ارائه شده در جشنواره شهید مطهری در واقع **Action research** هستند، بنابراین ارائه اطلاعات مختصری در مورد پژوهش در عمل می تواند در نگارش فرایندهای آموزشی کمک کننده باشد.

Action research:

پژوهش در عمل یا اقدام پژوهی یکی از چارچوبهای علمی است که اقدام مبتنی بر فرایند علمی را به ذهن متبادر می کند. این ساختار به بیان ساده یک فرایند چند مرحله ای شامل طراحی، اجرا، ارزشیابی و بازنگری فعالیتها توسط خود مجریان آن است. اقدام پژوهی به هر فعالیتی که منجر به تبدیل وضع موجود به وضع مطلوبتر شود، اطلاق می شود. اقدام، محور اصلی در این نوع تحقیق است به این معنا که شخص یا اشخاص، اقدام خود را در حین کار و فعالیت مورد پژوهش قرار می دهند. هدف از این کار بهسازی امور و اثر بخش کردن آنها است اقدام پژوهی (اصطلاح رایج در آموزش و پرورش) فرایندی است که در آن مدرسین عملکرد آموزشی خود را به روشی نظام مند و با استفاده از روشهای پژوهشی مورد بررسی قرار داده و اصلاح می کنند. این روش توسط گروههای اجتماعی و مبلغین مذهبی نیز مورد استفاده قرار می گیرد، ولی بیشترین کاربرد آن در عرصه آموزش بوده و توسط بیشتر صاحب نظران تعلیم و تربیت به عنوان یک ابزار مهم برای ایجاد و تسهیل تغییر در آموزش، ارتقاء حرفه ای مدرسین، پر کردن فاصله بین تئوری و عمل و ایجاد ارتباط موثر با فراگیران معرفی شده است. این نوع پژوهش به صورت چرخه ای از کارها انجام می گیرد که به شرح زیر است:

Problem: مسئله‌ای را انتخاب کرده و آن را توصیف نمائید. باید توجه داشت که همانند سایر فعالیت های پژوهشی انتخاب مسئله اهمیت زیادی دارد در این مرحله باید توجه کرد که آیا مدرس می تواند براین مسئله تاثیری داشته یا خیر و آیا این مسئله به اندازه کافی اهمیت دارد یا نه؟ دقت در انتخاب مسئله مانع از هدر رفتن وقت و انرژی پژوهشگر می شود.

Design: راهبردی برای بهبود وضعیت تدوین کنید.

Action: اقداماتی را که لازم است انجام دهید.

Reflection: بعد از انجام اقدامات و جمع آوری داده ها بایستی به دقت در مورد فعالیت انجام شده تجزیه و تحلیل انجام شود این مرحله به عنوان مهمترین مرحله پژوهش در عمل شناخته می شود. پس از جمع آوری داده‌ها پژوهشگر باید آنچه را که انجام داده به دقت مرور کند. معمولاً این سئوالات مطرح می شود: اگر قرار باشد دوباره این فرآیند را اجرا کنم چه چیز را تغییر می دهم؟ چه کاری بهترین تاثیر را روی مسئله داشته؟ چه افکار دیگری به ذهن می رسد؟ دلیل پویایی این نوع مطالعه پژوهشی همین است و در واقع این چرخه می تواند مرتباً تکرار گردد.

Capture: تجربه خود را ثبت و مستند نموده و در اختیار دیگران قرار دهید.

چنانکه مشاهده می شود چرخه فوق شباهت زیادی به چرخه ارتقاء کیفیت (Focus- PDCA) دارد. به طور کلی چنین اقداماتی صرف نظر از اینکه چه نامی داشته باشند، پژوهش در عمل، چرخه ارتقاء فرآیند یا پژوهش در آموزش، همه یک نتیجه مهم دارند و آن ارتقاء کیفیت آموزش است.

گامهای دانش پژوهی آموزشی:

گامهای زیر در انجام هر فرایند دانش پژوهی آموزشی، کمک کننده است:

(۱) **نیازسنجی:** مجری یا مجریان ابتدا باید نسبت به محیطی آموزشی که در آن فعالیت می نمایند، شناخت کافی داشته باشند و بدانند که چه نیاز و چه مشکل یا مساله ای در محیط آموزشی وجود دارد؟ به بیان دیگر فرد باید بررسی نماید که چه مشکل یا مساله ای در زمینه فعالیتش وجود دارد که می خواهد به رفع آن بپردازد یا آنکه درصدد است چه فعالیت یا فرایندی را ارتقا دهد. در این خصوص می توان از الگوهای نیازسنجی موجود بهره برد. طراحی و اجرای پروژه های نیازسنجی در هر سطحی مستلزم پیروی از یک طرح و الگوی عملی مشخص است. بطوریکه انتخاب، طراحی و تدوین الگوی نیازسنجی می تواند باعث تسهیل و افزایش دقت و اعتبار فرآیند نیازسنجی شود. علاوه بر الگوها، تکنیک ها (فنون) نیز در فرآیند نیازسنجی مورد استفاده قرار می گیرند. این فنون به عنوان ابزارهای مناسبی برای نیازسنجی محسوب می شوند و می توانند اطلاعات بسیار مفیدی برای نیازسنجی فراهم آورند. علیرغم تنوع بسیار زیاد الگوها و تکنیک های نیازسنجی، هیچکدام بر دیگری ارجحیت ندارند و انتخاب و طراحی الگوها و مدلها، بستگی به پروژه های آموزشی خواهد داشت.

(۲) **طراحی و اجرای برنامه (مداخله):** پس از شناسایی نیاز و چالش موجود در محیط آموزشی، مجریان باید به مطالعه و تامل در خصوص مساله بپردازند و برای رفع آن تلاش نمایند. به عبارت دیگر بر اساس نتایج گام قبلی، اقدامات مختلف جهت رفع نیاز شناسایی شده را بررسی و از میان آن اقدام (مداخله) مناسب و اثربخشی را طراحی و اجرا نمایند. به نظر می رسد در اینجا توجه به یکی از معیارهای مهم دانش پژوهی یعنی کسب آمادگی کافی و استفاده از بهترین شواهد (مبتنی بر مرور متون و منابع علمی حائز اهمیت باشد، این موضوع به مجری یا مجریان کمک می کند تا بتوانند مداخلات مختلف را بررسی و بهترین را با توجه به مقتضیات و شرایط موجود خود انتخاب نمایند. در این مرحله مناسب است که مجری یا مجریان، اهداف مناسب و قابل سنجشی را نیز برای اقدام (مداخله) خود تدوین نمایند و جهت تحقق اهداف تدوین شده، روش، برنامه و طرح مناسبی را طراحی نموده و زمینه لازم برای اجرای آن را فراهم آورند و اجرا نمایند.

(۳) **ارزشیابی:** در گام بعدی مجریان باید سعی نمایند برنامه یا مداخله ای را که اجرا شده است از ابعاد و منظرهای مختلف (مجریان، مخاطبان، افراد ذینفع و...) مورد نقد و بررسی قرار دهند و نقاط ضعف و قوت آن را مشخص نمایند. در این مرحله یک روش مناسب نیز استفاده از پیشنهادات است.

(۴) **بازنگری و ارتقای فرایند:** پس از گام سوم، مجریان تلاش می نمایند فرایند و فعالیت مربوطه را مورد بازنگری قرار دهند و سعی نقاط قوت آن را تقویت و نقاط ضعف آن را رفع نمایند و ضمناً از پیشنهادات دریافت شده نیز برای تکمیل آن کمک ببرند تا در نهایت زمینه لازم جهت ارتقای کمی و کیفی فرایند را فراهم آورند.

(۵) **ارائه و اشاعه تجربه مورد نظر به صورت های مختلف:** در نهایت مجریان با هدف توسعه دانش تجربی به ویژه در حوزه علم آموزش، اقدام به معرفی و ارائه تجربه خود به شیوه های مختلف از جمله ارائه سخنرانی در جلسات رسمی و غیررسمی، همایشها و تدوین مقالات، کتب، گزارشهای رسمی و غیررسمی و... می نمایند.

خاطر نشان می شود که همه گامهای مطرح شده مذکور، ضرورتاً به صورت خطی پیش نمی رود و ممکن است در بسیاری از مواقع بر حسب ماهیت فعالیت دانش پژوهی خاص، برخی گامهای مطرح شده همپوشانی زمانی با یکدیگر داشته باشند.

نکات مهم در نگارش یک فرایند دانش پژوهی (آموزشی)

(۱) **عنوان:**

بهتر است عنوانی برای فرایند دانش پژوهی انتخاب شود که مناسب، موجز و رسا باشد تا بتواند به درستی فعالیت دانش پژوهی را در کوتاه ترین زمان ممکن و به بهترین وجه معرفی نماید. در این خصوص استفاده از عبارات جذاب و جالبی که توجه را برای نیاز به انجام یک فرایند اجرایی یا ضرورت آن برمی انگیزد، نیز توصیه می شود.

عنوان فرایند نباید شبیه یک مقاله آموزشی باشد. مثلاً از واژه های بررسی، مقایسه، تحلیل و... استفاده ننمایید.

- بررسی میزان تاثیر resident as teacher بر توانایی های آموزشی دستیاران (مناسب نیست)
- برگزاری پنج دوره resident as teacher راهکاری در تقویت توانایی های آموزشی دستیاران (صحیح است)

۲) صاحبان فرایند و همکاران:

معادل بخش نویسندگان در یک مقاله پژوهشی است. قبل از ارسال حتما توافق کامل بر روی تعداد اسامی، ترتیب نام افراد و موافقت افراد با حضور در فرایند داشته باشید. از آنجا که یکی از شاخص های ارزیابی فرایندها، ترویج همکاری درون گروهی و بین گروهها می باشد، فرایندهای مشارکتی شانس بیشتری برای پذیرش در مرحله کشوری دارند.

۳) محل اجرای فرایند:

محیطی است که فرایند آموزشی در آن اجرا می شود به عنوان مثال دانشکده، بیمارستان آموزشی یا حوزه ستادی

۴) گروه فرایندی:

نام گروههای ذینفع و درگیر در برنامه را بنویسید. به عنوان مثال اگر تغییری در شیوه تدریس یا برنامه درسی اعمال نموده اید گروه فرایندی شامل مدرس، دانشجویان آن درس، و سایر افرادی که به هر نحو در اجرای آن سهیم بوده اند، می باشد.

۵) تاریخ اجرا و مدت:

به طور کامل تاریخ شروع و پایان آن را بنویسید. توجه داشته باشید که فرایندهایی قابل بررسی هستند که حداقل دو ترم اجرا شده باشند.

۶) مقدمه و بیان مسئله:

از واژه های پژوهش، مقاله یا مطالعه استفاده نکنید. از نوشتن مطالب طولانی اجتناب کرده و براساس تجارب، تئوری ها و شواهد، دلیل اصلی کار را بیان نمایید. به نمونه ای از کارهای انجام شده یا مشابه در دیگر دانشگاهها یا کشورها اشاره نمایید. می توانید شواهد، مستندات و تحقیقات دیگری که در دانشگاه شما تایید کننده ضرورت این کار است را به عنوان نیازسنجی بکار ببرید. در پایان مقدمه دلیلی ارائه نمایید که نشان دهد فرایند حاضر، حداقل در سطح دانشگاه یا دانشکده شما نوآورانه است. نکته مهم در بیان مسئله طرح های دانش پژوهشی بیان دانش موجود یا به عبارتی fulfillment دانش است. بنابراین از بیان گپ دانش که در کارهای پژوهشی متداول و ضروری است خودداری شود.

۷) هدف کلی و اهداف اختصاصی:

مانند یک پژوهش، اهداف شما باید در طول فرایند محقق شده و به گونه ای در بخش نتایج نشان داده شود. یکی از اساسی ترین قسمتهای هر فرایند آموزشی، اهداف آن است. اهداف خلاصه آن چیزی است که با اجرای یک فرایند آموزشی مجری یا مجریان تلاش می کنند به آن برسند. اهداف بایستی رابطه نزدیکی با بیان مسئله داشته باشند. تنظیم آنها در طرح پیشنهادی در قالب اهداف کلی (اصلی) و اهداف اختصاصی (ویژه - جزئی) صورت می گیرد.

هدف کلی: آنچه را که فرایند آموزشی دانش پژوهی به طور کلی به آن دست خواهد یافت، هدف کلی فرایند می نامند.

اهداف اختصاصی: اهداف اختصاصی اجزای مختلف هدف کلی هستند که تحقق آنها جهت رسیدن به هدف کلی ضروری است. با تعیین اهداف اختصاصی چهارچوب فرایند آموزشی مشخص شده و از انجام اقدامات غیرضروری جلوگیری می شود. هدف اختصاصی، مجری / مجریان را در مشخص کردن اقدامات لازم و نحوه انجام آن هدایت می کند.

توجه به نکات زیر در بیان اهداف ضروری است:

- ۱) با توالی منطقی، جنبه های گوناگون مسئله را پوشش دهد.
- ۲) اهداف مشخص و واضح باشند.
- ۳) با توجه به شرایط و امکانات، واقع بینانه باشد.
- ۴) به صورت قابل اندازه گیری با افعال عملی که برای سنجش از توانایی کافی برخوردار باشند، بیان گردد.

۵) اهداف اصلی و اختصاصی باید طوری بیان شوند که با روش اجرا قابل دستیابی باشند

۸) روش اجرا:

گام‌هایی را که برای اجرای فرایند برداشته‌اید توصیف نموده و همه مراحل کار را به طور شفاف بیان نمایید. از فرایند در حال اجرای خود عکس و فیلم کوتاه نیز تهیه کنید.

• مطالعه حاضر از نوع کاربردی به شیوه توصیفی مقطعی در سال ۱۳۹۱ بر روی جامعه آماری دانشجویان دانشکده..... (مناسب نیست)

• فرایند حاضر از مهرماه ۱۳۹۱ با تشکیل کمیته‌ای از اعضای هیات علمی گروه آغاز شد و مراحل کار در سه فاز طراحی گردید و..... (صحیح است)

۹) نتایج:

نتایج را در دو تا سه جدول یا نمودار ارائه نمایید. رعایت تناسب در طراحی نمودارها و جداول مهم است. سعی کنید بیشترین اطلاعات را در کمترین تعداد جداول و نمودار خلاصه کنید. علاوه بر آنکه میزان اثربخشی و تاثیرگذاری فرایند را نشان می‌دهید در یک منحنی یا نمودار روند یا مقایسه میزان پیشرفت یا بهبود فرایند در طول زمان را هم نشان دهید. از تاکید بر P value پرهیز کنید.

۱۰) سطح نوآوری:

در حد یک یا دو خط توضیح دهید که کار شما یک کار روتین نبوده بعنوان مثال «برای اولین بار است که این کار در دانشگاه، دانشکده.... انجام شده» یا «قبلا در دانشگاه دیگری انجام شده اما از جنبه..... نوآوری دارد.»

۱۱) انطباق با سیاست‌های بالادستی:

نقشه جامع علمی یا سلامت کشور را مطالعه نمایید. اولویت، بند یا ماده‌ای که نشان دهد فرایند شما در راستای برنامه‌های کلان فرادستی انجام شده را به طور دقیق و با ذکر بند و ماده بنویسد.

۱۲) نتیجه‌گیری:

این بخش شامل جمع بندی کلی شما از کار، نقاط قوت و ضعف آن، تهدیدها و فرصت های پیش رو، مشکلات اجرایی و پیشنهادات شما می باشد.

۱۳) معرفی:

شواهدی ارائه کنید که نتایج کارتان را قبلا به شیوه‌ای در معرض اطلاع و دسترس قضاوت قرار داده‌اید

- ارائه در سمینار دانشکده، دانشگاه (گواهی ارائه)
- چاپ در یک مجله
- ارائه گزارش به مسئولین دانشگاه (صورتجلسه)
- قرار دادن در پایگاه های علمی

ممکن است نتایج یک فرایند آموزشی قبلا بصورت مقاله منتشر شده باشد این منافاتی با ارسال فرایند در جشنواره ندارد ولی سبک نگارش شما باید بر اساس اصول تدوین فرایند آموزشی باشد. اگر فرایند خود را در دانشکده یا دانشگاه به صورت سمینار یا ارائه گزارش به مقامات بالادست منتشر کرده اید نامه‌ای مبنی بر تایید آن ارائه دهید. شما می‌توانید بعد از ارسال یک فرایند آموزشی نتایج آن را به صورت مقاله در یک مجله علمی پژوهشی چاپ کنید.

ماده‌ی ۱

اهداف فرعی:

- ارج نهادن به زحمات ارزشمند اساتید معزز آموزشی کشور

- شناسایی فرآیندهای مطلوب دانشگاهی
- ارتقای فرآیندهای جاری آموزشی در دانشگاهها
- ابداع، اصلاح فرآیندها، تجهیزات و دستگاهها و لوازم کمک آموزشی
- توجه به فرآیندهای آموزشی در حال اجرا در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور به منظور قدردانی از آنها
- شناسایی و طراحی فرآیندهای جدید آموزشی و معرفی آن به عنوان الگو در سطح دانشگاه
- ایجاد فضای مناسب علمی جهت حضور گسترده تر اساتید در تولید علم و دانش مورد استناد جهانی در کتب یا نشریات
- ایجاد فضای رقابت سالم در تولید علم در سطح کشور
- ایجاد فرصتهای جدید شغلی برای اساتید دانشگاهها و موسسات آموزشی و کمک آموزشی
- ایجاد بازار برای فرآیندهای آموزشی جهت جذب سرمایه و هدایت سرمایه گذاری در راستای تولید علم
- ایجاد بازار برای ارائه و تبادل خدمات آموزشی

ماده ۲

تعاریف و اختصارات :

موسسه آموزش عالی علوم پزشکی: منظور از موسسه آموزش عالی علوم پزشکی کلیه دانشگاههای علوم پزشکی و دانشکدههای علوم پزشکی دارای مجوز از شورای گسترش دانشگاههای علوم پزشکی کشور می باشد. به کلیه دانشگاههای علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و دانشکدههای علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و موسسات آموزش عالی در این آیین نامه دانشگاه گفته شده که در سطح دانشگاهی جشنواره را برگزار خواهند نمود.

جشنواره آموزشی: به مجموعه اقداماتی گفته می شود که در پی بررسی و ارزیابی فرآیندهای برتر معرفی شده توسط اعضای هیات علمی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور و یا وسایل آموزشی و کمک آموزشی تولید شده توسط بخش خصوصی و یا اشخاص حقیقی و حقوقی توسط دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور انجام می شود و منجر به شناسایی و معرفی اساتید و فرآیندهای آموزشی مطلوب دانشگاهی و شرکت در جشنواره ی آموزشی کشوری می گردد.

فرآیندهای آموزشی: به تمامی فعالیتهای یادگیری و یاددهی گفته می شود که اعضای هیات علمی انجام می دهند تا موجب افزایش کیفیت و برون داد آموزشی گردد. این فرآیندها در حیطه های گوناگون آموزشی اعم از علوم بالینی، پایه، آموزش در عرصه، روشهای نوین ارزیابی و ... شناسایی و به دانشگاهها ابلاغ می گردد.

فرآیند برتر: به بهترین فرآیند آموزشی معرفی شده توسط هر یک از اعضای هیات علمی یا اشخاص حقیقی یا حقوقی گفته می شود که به تایید گروه مربوطه رسیده باشد.

فرآیند مطلوب دانشگاهی: به فرآیندهای برتر منتخب کمیته ی علمی دانشگاهی که دارای حداقلهای مورد انتظار (استانداردها) جهانی باشد گفته می شود. این فرآیندها اجازه ی حضور و رقابت در سطح جشنواره ی کشوری را خواهند داشت.

فرآیند مطلوب کشوری: به فرآیندهای منتخب کمیته ی علمی موضوع که از بین فرآیندهای مطلوب دانشگاهی انتخاب می شوند، گفته می شود. این فرآیندها به عنوان الگو در سطح کشوری معرفی و ترویج خواهند شد.

ماده ۳

کلیه‌ی دانشگاهها که در ارتباط با علوم پزشکی فعالیت می‌کنند، موسسات و سازمانهای تولید کننده‌ی لوازم آموزشی و کمک آموزشی و کلیه‌ی اشخاص حقیقی و حقوقی که در زمینه‌ی علوم پزشکی فعالیت می‌نمایند می‌توانند در این جشنواره شرکت نمایند.

ماده‌ی ۴

این جشنواره در سطح دانشگاهی برگزار می‌گردد.

ماده‌ی ۵

دانشگاه مکلف هستند طی فراخوان عمومی نسبت به پذیرش فرآیندهای برتر اعلامی توسط اعضای هیات علمی یا همکاران نامبرده پس از تایید گروه مربوطه یا موسسات تولید کننده‌ی لوازم آموزشی یا کمک آموزشی اقدام نمایند.

ماده‌ی ۶

فرآیندهای مطلوب در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی توسط کمیته‌ی علمی دانشگاهی متشکل اعضای ذیل از بین تمام فرآیندهای برتر معرفی شده پس از بررسی انتخاب خواهند شد.

- ۱) رئیس دانشگاه یا موسسه‌ی آموزش عالی به عنوان رئیس جشنواره
- ۲) معاونت آموزشی دانشگاه یا موسسه‌ی آموزش عالی به عنوان دبیر جشنواره
- ۳) مدیر مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه
- ۴) دو نفر از اعضای گروه آموزشی مربوط به فرآیند برتر معرفی شده به انتخاب رئیس ترجیحاً مدیر گروه مربوطه و یکی از اساتید با مرتبه دانشیاری و بالاتر
- ۵) یک نفر از دانشجویان ممتاز رشته مربوط به فرآیند برتر معرفی شده به انتخاب دبیر
- ۶) یک نفر از کارشناسان آموزشی EDC به انتخاب معاونت آموزشی به عنوان مسئول دبیرخانه‌ی جشنواره دانشگاهی
- ۷) یک نفر از موسسات تولید کننده‌ی وسایل آموزشی و کمک آموزشی در صورت طرح موضوع مربوط به آن موسسات به انتخاب مسئول شهرستانی اتحادیه مربوطه

ماده‌ی ۷

معیارهای مورد استفاده برای داوری در مورد یک فعالیت نوآورانه معیارهای گلاسیک هستند. مرجع تصمیم‌گیری در مورد انتخاب فرآیندهای برتر جشنواره شهید مطهری، هیأت داوران است.

فعالیتی می‌تواند وارد حیطه داوری شود که حائز تمام شرایط زیر باشد:

- مرتبط با حوزه آموزش یکی از رده‌های فراگیران علوم پزشکی یا اعضای هیات علمی باشد.
- در عمل به اقدامی برای بهبود کیفیت آموزش منجر شده باشد. بنابراین طرحهایی که صرفاً ماهیت نظریه پردازی دارد و ارائه پیشنهاد بدون انجام مداخله مشمول فعالیت‌های دانش‌پژوهی و دانش‌پژوهی آموزشی نخواهند شد. همچنین پژوهشهای آموزشی که صرفاً ماهیت تولید علم دارند و همراه با اقدامی برای اصلاح روندهای آموزشی دانشگاهها نبوده‌اند.
- به اندازه کافی در آموزش دانشگاه استقرار کافی پیدا کرده باشد.

- فعالیتهایی که اجرای مستمر دارند حداقل باید به مدت شش ماه ادامه یافته یا محصول آن به مدت شش ماه مورد استفاده قرار گرفته باشد.
- فعالیتهایی که می‌توانند به طور مکرر اجرا شوند باید حداقل دو بار انجام شده یا مورد استفاده قرار گرفته باشند.
- اگر جنس فعالیت به صورت تدوین برنامه یا سند سیاست‌گذاری یا آئین نامه و دستورالعمل است که یکبار انجام می‌شود اما بعد از تصویب، تاثیر مستمر خواهد داشت. باید به تصویب مراجع ذیصلاح رسیده باشد.

ترکیب هیأت داوران جشنواره دانشگاهی:

- معاون آموزشی دانشگاه
 - مدیر مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه
 - پنج تا هفت نفر از اعضای هیأت علمی برجسته و خوشنام دانشگاه به پیشنهاد معاون آموزشی و موافقت رئیس دانشگاه
 - رؤسای کمیته/کمیته‌های تخصصی جشنواره (بدون حق رأی در زمان رأی‌گیری حیطه مربوط به خود)
- احکام اعضای هیأت داوران توسط معاونت آموزشی دانشگاه صادر می‌شود.
- اعضای هیأت علمی عضو هیأت داوران برای یک دوره دو ساله انتخاب می‌شوند. انتخاب مجدد اعضا حداکثر برای یک دوره دو ساله دیگر بلامانع است.

ماده ۸

منتخبین دانشگاهی جهت شرکت در جشنواره‌ی کشوری معرفی می‌گردند و از آنها در سطح دانشگاهی تجلیل به عمل می‌آید.

ماده ۹

اعطای امتیازات آموزشی، پایه‌ی تشویقی، امتیاز برای ارتقای عضو هیأت علمی برای گروه آموزشی و دانشکده، دانشگاه، تسریع در چاپ کتابچه، فرصت مطالعاتی و شرکت در کنگره‌ها با هزینه‌ی دانشگاه و جوایز نقدی و اعتباری به منتخبین دانشگاهی به موجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود

ماده ۱۰

دانشگاهها ترجیحاً در هفته‌ی آموزش در اردیبهشت ماه هر سال یا زمان مناسب دیگر با برگزاری جشنواره‌ی دانشگاهی نسبت به معرفی و تجلیل از فرآیندهای آموزشی مطلوب دانشگاهی و برتر اقدام می‌نمایند.

تبصره یک: حضور نماینده و یا نمایندگان وزارت بهداشت در جشنواره در صورت دعوت بلامانع می‌باشد.

تبصره دو: دانشگاهها گزارش مکتوبی از نحوه‌ی انتخاب و اجرای جشنواره را به دبیرخانه‌ی جشنواره مستقر در معاونت آموزشی ارسال می‌نمایند.

ماده ۱۱

هزینه‌های مربوط به جشنواره از محل اعتبارات دانشگاهها تامین و پرداخت خواهد شد.

تبصره یک: جذب کمکهای مالی و گروههای تامین مالی برای برگزاری جشنواره بلامانع می‌باشد.

تبصره دو: همه ساله به منظور اجرای این جشنواره اعتبارات لازم در بودجه‌ی دانشگاهها پیش بینی می‌گردد

ماده ۱۲

معرفی فرآیند آموزشی بدون محدودیت در نوع روندها و خارج از روندهای جاری نیز مجاز بوده ولی هر شخص حقیقی بیش از دو فرآیند آموزشی را نمی‌تواند معرفی نماید.

تبصره یک: موسسات تولید کننده ی لوازم آموزشی و کمک آموزشی محدودیتی در معرفی فرآیندهای آموزشی برتر خود ندارند.

تبصره دو: در دو سال اول اجرای آئین نامه، دانشگاهها مجاز می باشند فقط نسبت به بررسی و معرفی فرآیندهای دانشگاهی اقدام نمایند و پس از آن الزاماً فرآیندهای برتر معرفی شده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی نیز پذیرش خواهند شد

ماده ۱۳

هفته ی آموزش توسط وزارت بهداشت که منتهی به ۱۲ اردیبهشت ماه هر سال خواهد بود اعلام می‌گردد

ماده ۱۴

فرآیندهای منتخب جهت رقابت و ارزیابی و شناسایی فرآیند مطلوب کشوری در جشنواره کشوری شرکت داده می‌شوند

ماده ۱۵

برای هدایت و اجرای برنامه‌های جشنواره ی دانشگاهی کمیته ی اجرایی جشنواره متشکل از اعضای ذیل تشکیل می‌گردد تا نسبت به بررسی و تصویب و اجرای کارهای مرتبط با برگزاری جشنواره دانشگاهی اقدام نمایند.

- ۱) معاونت آموزشی به عنوان رئیس
- ۲) رئیس مرکز امور هیات علمی به عنوان نایب رئیس
- ۳) یک نفر به انتخاب معاون آموزشی به عنوان دبیر
- ۴) یک نفر کارشناس EDC به انتخاب رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

ماده ۱۶

یک نفر به پیشنهاد معاون آموزشی و با حکم ریاست دانشگاه مسئولیت انجام امور تبلیغاتی و روابط عمومی جشنواره ی دانشگاهی را به عهده خواهد داشت. تا با نهادها و سازمانهای مرتبط هماهنگی لازم را به عمل آورد.

دانشگاه علوم پزشکی
پنجاور